

25.2.2003

2576/4/01

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Tuula Aantaa

**VAMMAISPALVELULAIN MUKAISTEN KULJETUSPALVELUJEN
MARKKA(EURO)MÄÄRÄISET RAJOITTEET**

1
ASIA

A arvostelee 14.10.2001 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjoituksessa Kirkkonummen kunnan sosiaaliviranomaisia siitä, että vammaispalvelulain mukaisille kuljetuspalveluille on asetettu markkamääräinen rajoite, joka ei kaikin osin kata matkoja edes oman kunnan alueella. Kirjoituksen mukaan kunta myöntää ns. kalliimpiakin matkoja hakemuksesta, mutta tällöinkin markkamääräinen rajoite estää matkustamisen lähikuntiin ja Helsinkiin, jota A pitää Kirkkonummen toiminnallisena lähikuntana. Hän pyytää oikeusasiamiehen toimenpiteitä asiassa.

2
SELVITYS

Kirkkonummen sosiaalilautakunta antoi asiassa 17.12.2001 selvityksen. Se oheistetaan tähän päätökseen.

Asian esittelijä on hankkinut vielä lisäselvitystä sosiaalipalvelupäällikkö B:ltä.

3
RATKAISU

3.1
Oikeusohjeet

Kunnan on vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (jäljempänä vammaispalvelulaki) 8 §:n 2 momentin mukaan järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaispalveluasetuksen 5 §:n 1 momentin mukaan kuljetuspalveluja ja niihin liittyviä saattajapalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.

Vammaispalveluasetuksen 4 §:n 1 momentin mukaan kuljetuspalveluihin niihin liittyvine saat-
tajapalveluineen kuuluu vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen,
yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistyksen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset,
jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset. Jokapäiväiseen elämään kuuluvia kuljetuksia
ovat mainitun pykälän 2 momentin mukaan vaikeavammaisen henkilön asuinkunnan alueella
tapahtuvat tai lähikuntiin ulottuvat kuljetukset. Asetuksen 4 §:n 3 momentin mukaan kunta voi
järjestää kuljetukset sosiaali- ja terve ydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun
lain 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla taikka korvata asetuksen 5 §:ssä tarkoitetulle henkilölle
taksilla, invataksilla tai vastaavalla ajoneuvolla tapahtuvasta kuljetuksesta aiheutuvat
kohtuulliset kustannukset.

Vammaispalveluasetuksen 6 §:n mukaan kuljetuspalveluja on järjestettävä
vaikeavammaiselle henkilölle siten, että hänellä on mahdollisuus suorittaa välttämättömien
työhön ja opiskeluun liittyvien matkojen lisäksi vähintään 18 yhdensuuntaista jokapäiväiseen
elämään kuuluvaa asiointi- ja vapaa-ajan matkaa kuukaudessa.

Totean, että vammaispalvelulain tarkoittamat kuljetuspalvelut kuuluvat kunnan erityisen jär-
jestämisvelvollisuuden piiriin. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikeavammaisella henkilöllä on
subjektiivinen oikeus mainittuihin palveluihin. Kunnan on siis korvattava kustannukset
riippumatta siitä, onko kunnan talousarviossa varattu tarkoitukseen määrärahoja vai ei. Lakiin
perustuva subjektiivinen oikeus sivuuttaa näin kunnan talousarvion asettamat rajoitukset.

Totean myös, että vammaispalvelulainsäädännössä ei ole määritelty mitään markkamäärää
yhdensuuntaisen matkan hinnalle.

3.2

Sosiaalilautakunnan ohjeet

Kunnalla on oikeus kunnallisen itsehallintonsa puitteissa antaa viranhaltijoilleen
viranhoidossa noudatettavia ohjeita. Kuntien ohjeilla tai päätöksillä ei kuitenkaan voida
säännösten vastaisesti rajoittaa yksilön oikeutta laissa tai asetuksessa turvattuun etuuteen.
Viranhaltijan on ratkaistava vammaispalvelulain kuljetuspalveluja koskevat hakemukset
säännösten edellyttämällä tavalla tapauskohtaisen harkinnan perusteella.

Sosiaalilautakunnan selvityksen mukaan kunta korvasi sosiaalilautakunnan päätöksen perus-
teella kantelun tarkoittamana ajankohtana yhdensuuntaisen matkan hinnasta joko 160
markkaa, 200 markkaa tai enimmillään 250 markkaa. Selvityksen mukaan kuljetuspalvelun
kattorajaa muutettiin joustavasti asiakkaan tarpeiden ja tilanteiden mukaisesti.

Selvityksestä ei ilmene, että sosiaalilautakunnan ohjeista olisi käynyt ilmi, että
vammaispalvelulain mukaisissa kuljetuspalveluissa edellä mainitut yhdensuuntaisen matkan
markkamääräiset rajoitteet, myös 250 markan kattoraja, oli mahdollista tarvittaessa ylittää.
Ohjeet olivatkin mielestäni tämän vuoksi omiaan ohjaamaan viranhaltijoita menettelyyn,
jossa hakijoiden oikeutta saada vammaispalvelulaissa tarkoitettuja kuljetuspalveluja
rajoitettiin vammaispalvelua koskevien säännösten vastaisesti.

Korostan, että sosiaalilautakunta ei voi määrätä oikeudellisesti sitovalla tavalla yleisohjeillaan
euromääräistä (markkamääräistä) ylärajaa vammaispalvelulain kuljetuspalvelumatkojen kor-
vaukselle siten, ettei yksilöllinen tarveharkinta olisi mahdollista. Asian arvioiminen on näke-
mykseni mukaan tehtävä sen mukaan, onko kulloinkin kyseessä olevia kustannuksia
pidettävä vammaispalveluasetuksessa tarkoitettuina kohtuullisina kustannuksina.

TOIMENPITEET

Sosiaalipalvelupäällikkö B:ltä saadun tiedon mukaan Kirkkonummen sosiaalilautakunta on 18.12.2001 hyväksynyt uuden vammaispalvelulain mukaisia kuljetuspalveluja koskevan yleisohjeen. Ohjeessa ei ole enää määritelty euromääräisiä (markkamääräisiä) ylärajoja yhdensuuntaisen matkan korvaukselle. Ohjeessa määritellään Kirkkonummen lähikunniksi Espoo, Kauniainen, Siuntio ja Vihti. Ohjeen mukaan "jos lähikunniksi määritellään jokin muu kunta, tulee se todeta vanhusten ja vammaisten neuvojan kuljetuspalvelua koskevassa päätöksessä".

Sanotun johdosta minulla ei ole enää aihetta puuttua kirjoituksessa tarkoitettuihin kuljetuspalvelujen markkamääräisiin rajoitteisiin. Saatan kuitenkin edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen silloisten yleisohjeiden lainvastaisuudesta Kirkkonummen kunnan sosiaalilautakunnan tietoon. Samalla korostan sosiaaliviranomaisten velvollisuutena olevan huolehtia muun ohella siitä, että heidän menettelynsä ei johda yksittäisen henkilön oikeuksien tai etuuksien menetyksiin. Julkisella vallalla on perustuslain 22 §:n nimenomaisen säännöksen mukaan velvollisuus toteuttaa perus- ja ihmisoikeudet.